

Szakadát István

A névterekről általában

A digitális átalakulás új kihívásokat teremt a közgyűjtemények számára. A kulturális gyűjtemények digitalizálása mellett azt is biztosítaniuk kell, hogy a digitális térben megszűnjenek azok az intézményi tagoltságok, ami a valós térben létezett, és olyan szolgáltatásokat nyújtsanak a látogatók számára, amelyek reprezentálják a kultúra összetettségét, sokszálú kapcsolatrendszerét. Ennek egyik eszköze a névterek alkalmazása. A cikkben bemutatjuk, hogy miként értelmezhetjük a névtér fogalmát, illetve milyen típusokat különíthetünk el a névtereken belül azok struktúrája, a nevek típusai, a névterek gyűjtőköre, valamint a névterekben kezelt entitástípusok alapján.

Tárgyszavak: névtér; nemzeti névtér; digitális könyvtár

A digitális átalakulás radikálisan átalakítja a könyvtárak, a közgyűjtemények világát. Ha a digitális infrastruktúrán keresztül minden bármikor és bárhol elérhető lesz, akkor másként kell gondolkodnunk a digitális könyvtárra is. A jövő digitális könyvtára mindig nyitva lesz, és a kínálatát bárhol el lehet érni, ami azt is jelenti egyben, hogy a könyvtár beköltözik (vagy legalábbis beköltözhet) az otthonokba, a privát terekbe. A nemzeti kultúra értékeit bárki bárhol elérheti, és ez a változás elvileg megszünteti azt az egyenlőtlenséget, amely a predigitális korban fennállt a valós térben szétszórta élő emberek között. A valós térben elhelyezett, szigorú intézményi tagoltságban működő közgyűjtemények más és más hozzáférési lehetőséget biztosítottak a kulturális dokumentumokhoz attól függően, hogy kik, milyen távolságra laktak tőlük. A digitális korszakváltás ezt a különbséget szünteti meg azáltal, hogy a digitális kulturális térbe bárki, bármikor és bárhol beléphet. Ez az átalakulás azonban nem szünteti meg azt az intézményi tagoltságot, amely létezett korábban is a közgyűjtemények között: könyvet a könyvtárban, filmet a filmtárban, zenét a zenetárban stb. lehetett csak elérni. Ez a széttagoltság a predigitális korban szükségszerű volt, de a digitális korban lehetőség van a felszámolására. A kultúra iránt érdeklődők igényeit azzal lehet a legjobban kiszolgálni, ha reprezentálni tudjuk a kultúra összetettségét és belső összefüggéseinek sűrű hálózatát, és a szimbolikus térben lebontjuk a kultúraközvetítő intézmények – korábban természetesen létező – elkülönültségét. Ha egy látogató kíváncsi egy író, egy zenész, egy rendező, egy tudós életművére, akkor az igényét úgy kell kiszolgálni, hogy egyszerre kapjon meg minden adatot, és ne vegye

észre, hogy éppen hol (értsd: melyik közgyűjteményben) jár a szimbolikus térben. A kultúra egészének bonyolult összefüggéseit úgy reprezentálhatjuk a digitális térben, ha sok szálon keresztül összekapcsoljuk a kulturális gyűjteményeinket. Ennek egyik eszközei lehetnek a nemzeti névterek.

A továbbiakban arról lesz szó, hogy miként értelmezhetjük, tipizálhatjuk a névterek fogalmát, milyen elméleti megfontolásokat érdemes figyelembe venni ahhoz, hogy a fent jelzett elvárásnak megfeleljünk a nemzeti névterek építéskor. A névterekről sok tanulmány született az elmúlt években magyar nyelven is (Ungváry 2012a, 2012b, 2016, 2018a, 2018b, Bánki et al. 2016), ez a gondolkodás már évtizedekre nyúlik vissza.

A nyelvhasználat problémái és a névtér értelme

A névvel valamire rámutatunk, valamire referálunk. Leegyszerűsítve azt mondhatjuk, hogy a köznevekkel valamilyen általános fogalomra (ebben az értelemben dolgok sokaságára), a tulajdonnevekkel valamilyen egyedi dologra, individuumra hivatkozunk. A névhasználattal szemben támasztott alapvető elvárás az, hogy a nevekkel egyértelműen képesek legyünk hivatkozni valamire (a dolgokra vagy a dolgok osztályára), de a természetes nyelv önmagában nem igazán képes erre. A nyelvhasználat rugalmassága ugyanis könnyen és sokszor azt eredményezi, hogy elvesz a nyelvi jelek egyértelműsége: nyelvünk rugalmassága megengedi, hogy ugyanazokat a nyelvi egysége-

ket más és más jelentés mentén használjuk különböző helyzetekben, kontextusokban. Ez a rugalmasság egyben azt is jelenti, hogy a nyelvünket túlhasználjuk. A nyelv rugalmassága miatt a nyelvi jelek, ezen belül a nevek használata során két alapvető problémával szembesülhetünk. Előfordulhat, hogy i) egy valaminek több nyelvi hivatkozása van (szinonimitás), illetve ii) egy nyelvi jellel több, különböző dologra hivatkozunk (homonimitás). Mindkét jelenség előfordulhat mind köznevek, mind a tulajdonnevek területén. A köznevek világából vegyük a következő példákat (1. táblázat).

A 'zászló' kifejezéssel még egyértelműen utalhatunk valamire, de a másik két példában már nincs biztosítva az egyértelműség. Ha a 'fogas' nyelvi jelet használjuk, akkor gondolhatunk a ruhaakasztóra mint eszközre, vagy egy halfajra, így ez a nyelvi konstrukció nem képes önmagában egyértelmű hivatkozást biztosítani. A 'kutya' és az 'eb' jelek használatával viszont az a „baj”, hogy kétféle módon fejezhetjük ki ugyanazt az értelmet. Azonosítási szempontból az a jó, ha mind a nyelvi jelek, mind a hivatkozott dolgok oldalán 1–1 entitást találunk, és ettől kétféle módon térhetünk el: ha 1:n-es vagy ha m:1-es mintázatot látunk (homonima, illet-

ve szinonima). Ugyanezt tapasztalhatjuk a tulajdonnevek esetén is (2. táblázat).

Adott kontextuson belül előfordulhat, hogy egy személyre csak egyetlen névvel utalunk, de tapasztalatból tudjuk, hogy gyakran nem ez a helyzet: a szinonimitás és homonimitás tulajdonnevek között is előfordul.

A kérdés az, hogy mit tehetünk ilyen esetekben, hogyan oldhatjuk meg az egyértelmű hivatkozást akkor, ha tudjuk, hogy ez a kétféle túlhasználat létezik. A válasz nyilván az, hogy valamilyen többletinformáció segítségével fel kell oldani a tényleges névhasználat által teremtett többértelműséget. Ennek egyik eszköze a névterek használata. A következőkben a névterek értelmét, jellemzőit mutatjuk be.

Az egyértelmű hivatkozás igénye, illetve az ennek érdekében használt névteres megoldás nagyon gyakori – még ha első látásra ez nem is tűnik nyilvánvalónak. Amikor a számítógépünkön tároljuk az állományainkat, akkor maga az operációs rendszer az, amely lehetetlenné teszi a többértelműséget azzal, hogy nem engedi meg, hogy két állomány-

1. táblázat

Példák a közneveknél

túlhasználat	név	individuumosztály	példa
nincs	1 zászló	1 a0	(a0, zászló)
homonima	1 fogas	n a1, a2	(a1 mint akasztó, fogas), (a2 mint hal, fogas)
szinonima	m kutya, eb	1 a4	(a3 mint kutya, kutya), (a4 mint kutya, eb)

2. táblázat

Példák a tulajdonneveknél

túlhasználat	név	individuum	példa
nincs	1 Csontváry Kosztka Tivadar	1 x0	(x0, Csontváry Kosztka Tivadar)
homonima	1 Kis Pál	n x1, x2, c3	(x1, Kis Pál), (x2, Kis Pál), (x3, Kis Pál)
szinonima	m Esterházy Péter, Csokonai Lili	1 x4	(x4, Esterházy Péter), (x4, Csokonai Lili)

nak ugyanazt a nevet adjuk, ugyanabban a mappában. Az egyértelmű azonosítást a mappa- és a fájlnev együttese biztosítja, nem pusztán maga az állománynév. A számítógépen azért találhatjuk meg a keresett állományt, mert garantálva van a megnevezés egyértelműsége – legalábbis abban az értelemben, hogy egy ilyen összetett nevet (a mappa és a dokumentum nevét együtt) csak egyszer lehet használni. Az „alias” nevek alkalmazásának lehetősége megengedi azt, hogy egy állományra több névvel is hivatkozni lehessen, de ez az egyértelmű azonosítás és megtalálhatóság tényén nem változtat. A webes kommunikációban is ugyanezt a megoldást fedezhetjük fel az URL-ek használata során: a tartománynevek és a – teljes útvonallal együtt értelmezett – állománynév kettőse mindig garantálja az egyértelmű azonosítást.

Az egyértelmű hivatkozás iránti igény persze a predigitális korban is létezett és nagyon sok helyen használtak valamilyen „mesterséges” azonosítási rendszert. A kulturális dokumentumok esetében régóta használt azonosítórendszerek léteznek: a sokszorosított írásos kultúra világában a kiadványokra az ISBN, a folyóiratokra az ISSN, a tanulmányokra a DOI, a zenei művek esetében az ISMN (nemzetközi szabványos kottaazonosító), illetve az ISWC (nemzetközi szabványos zeneműkód), ISRC (nemzetközi szabványos felvételazonosító) a filmvilágon belül ISAN (nemzetközi szabványos audiovizuális azonosító). A könyvtárak régóta építenek besorolási állományokat, amelyek értelme a személyek (vagy más dolgok) neveinek egyértelműsítése, egységesítése. A személyek azonosítására ma már nemzetközi azonosító rendszerek léteznek, mint például a VIAF, az ISNI, illetve a tudományos világon belül az ORCID. A könyvtári és más archívumi területen a dokumentumok tartalmi leírása során alkalmaznak kontrollált szótárakat, amelyek használata során ugyanúgy szükség van a leíró egységek, tárgyszavak egységesítésére, egyértelműsítésére, így az ilyen célra használt osztályozási rendszerek, tezasauruszok is névtereknek tekinthetők. A névterekhez hasonló funkciót tulajdoníthatunk azoknak a nyilvántartásoknak, amelyek célja az általuk kezelt dolgok egyértelmű beazonosítása. Az ingatlannyilvántartásban az ingatlanokat azonosítjuk, a személyi számokkal az embereket, a gépkocsik rendszámával pedig az autókat jelöljük egyértelműen.

A névtereket többféle szempont szerint oszthatjuk fel: i) a névterek elemei közti kapcsolatok minőségére, és ezzel a névterek **struktúrájára**, ii) a névtérben használt nevek nyelvi minőségére, vagyis a

névterek **névtípusaira**, iii) a névterek **gyűjtőkörére**, valamint iv) a névterek **entitástípusaira**.

Névtér tipizálás a struktúra alapján

A névterek értelmezése során elsőként azt kell megvizsgálunk, hogy a névtér elemei között milyen kapcsolatokat lehet kezelni, vagy másként fogalmazva, hogy milyen a névtér struktúrája. Ehhez kapcsolódóan figyelembe kell venni még azt a szempontot is, hogy a névtér szerkesztésekor milyen kontrollt gyakorlunk a szerkesztők munkája fölött: szabadon fel lehet-e venni a névtérbe új elemet, illetve új relációt, vagy sem. Ha a névtérre mint nevek és a köztük levő relációk együttesére tekintünk, akkor mondhatjuk, hogy a névtér egy olyan **tudásszervezési rendszer**, amely a benne foglalt nevek (lexikai egységek) révén segítséget nyújt valamilyen ismeretterület – tartalmi vagy formai – leírásában, amelynek során a névtér relációi a névtérben való eligazodást, illetve a nevek jelenlétének értelmezését támogatják.

A névterek első tipizálási lehetőségét az adja meg, hogy megvizsgáljuk, milyen kapcsolatokat (relációkat) engedünk meg az elemek között, illetve a névtér bővítésekor gyakorlunk-e valamilyen kontrollt, és ha igen, milyet. Ezek alapján az alábbi gyakori névtértípusokat különíthetjük el:

- terminuslista,
- osztályozási rendszer,
- tezasaurusz,
- formális ontológia,
- folkszonómia.

A **terminuslista** a nevek egyszerű felsorolásából áll, nincs benne semmilyen reláció (elttekintve a nevek alfanumerikus rendezésétől). Terminuslistaként értelmezhetjük a szakkönyvek végén található tárgymutatót, ami felsorolja a könyvben használt legfontosabb fogalmakat, de lényegét tekintve egy személynévtér is terminuslistának mondható. A terminuslistához hozzá gondolhatjuk azt az elvárást, hogy a benne levő lexikai egységek valamilyen értelem mentén összetartoznak, ezt azonban a rendszeren belül nem igazán lehet garantálni, hiszen a rendszerben nincs reláció. Az **osztályozási rendszer** vagy klasszifikáció már rendelkezik egy kapcsolattal, mégpedig a hierarchikus alá-fölrendelési relációval, amely minden elemet összekapcsol valamiféle általános értelemben vett tartalmazási viszony mentén. Az így kialakuló hierarchikus struktúra nagy segítséget jelent a rendszer egységeinek értelmezésében, illetve a kere-

sett elem megtalálásában. Hátránya viszont, hogy az egyetlen megengedett relációt sokféle jelentés mentén lehet/kell értelmezni, ami fogalmilag szűkszerűen pontatlan rendszert eredményez. A **tezaurusz** a relációk egyértelműbb értelmezése céljából már több, pontosan (szabványban) definiált relációt enged meg, aminek eredményeként a rendszer pontatlansága nagy mértékben csökken az osztályozási rendszerhez képest, és ezzel a lexikai egységek kifejezőereje nő, viszont ez a jobban-strukturáltság azzal a praktikus nehézséggel jár együtt, hogy a tezauszok használata bonyolultabbá válik. A tezauszban több hierarchikus relációpár (a reláció és annak inverze) alkalmazását is megengedik (például a generikus és a partitív alá-fölérendelést), előfordulhat benne a példányreláció, a szinonimitás kezelésére is van lehetőség, és megengedik további reláció felvételét is. A tezauszok építése nemzetközi és nemzeti szabványok szerint zajlik, amelyek elsősorban a felvehető relációkat szabályozzák. A **formális ontológia**, a szemantikus web kezdeményezés nagy ígérete, annyiban „lép” túl a tezauszok világán, logikáján, hogy építéskor a relációkat illetően nem tesznek konkrét ontológiai elköteleződések (tehát nem írják elő, hogy milyen relációkat, milyen jelentéssel lehet felvenni a rendszerbe), hanem csak azt az elvárást fogalmazzák meg vele kapcsolatban, hogy legyen ember és gép által egyaránt értelmezhető. Ebből persze annyi mindenképpen következik, hogy valamilyen formális nyelven kell a rendszert felépíteni, illetve ennek során érdemes igazodni a szemantikus web szabványokban rögzített azon elvárásához, hogy az állításokat triplet formátumban (‘predicate-subject-object’ hármasságban) kell kifejezni. Szintaktikailag erős ez az igény, szemantikailag nem, viszont egyrészt a formális nyelv alkalmazásának kényszere, másrészt a gépi következtetések lehetősége azt ígéri, hogy valamikor formális ontológiákat (és csak azokat) fogunk használni. Azt persze tudni kell, hogy mindegyik tudásszervezési rendszer értelmezhető a formális ontológia valamilyen típusaként, és nagy esély van arra, hogy az a több évszázados tapasztalat, amely a könyvtárak és más közgyűjtemények világában felhalmozódott, értékesíthető lesz majd a gépek világában is (sőt, mondhatjuk azt, hogy csak akkor remélhetünk sikert ezen a téren, ha a jövő mérnökei valamikor meg fogják hallgatni a tudásszervezéssel legrégebben foglalkozó szakembereket). A **folkszonómia** is a digitális világ terméke, amely az eddig bemutatott tudásszervezési rendszerekhez képest a kontrollált-sághoz való viszonyban hozott döntő változást. A folkszonómia ugyanis az a tudásszervezési rend-

szert, amelybe mindenfajta kontroll nélkül lehet felvenni elemeket, itt sincs szemantikai reláció a lexikai egységek között (a terminuslistához hasonlóan), viszont a folkszonómiákat kezelő gépi rendszerekben a lexikai egységekhez lehet rendelni forgalmi-adminisztratív metaadatokat, ami új lehetőségeket biztosít az ilyen rendszerek számára. A korábbi tudásszervezési rendszerekhez a folkszonómiákban az a fontos új minőség, hogy az elemeket bárki bővítheti (a folkszonómiákat alkalmazó szolgáltatások felhasználói). Ez a fajta kontrollvesztés azért fontos, mert amíg a hagyományos tudásszervezési rendszerek építői és alkalmazói fölött lehetett egyfajta szakmai-minőségi kontrollt gyakorolni (legalább az oktatáson keresztül), addig a folkszonómiák esetében nem. Ezért lehet fenntartásokkal fogadni a laikus önkéntesek által végzett munkát, de persze azt is érdemes ehhez hozzátenni, hogy a folkszonómiák minőségét javítani lehet a forgalmi adatok hasznosításával.

Névtér tipizálás névtípusok alapján

A névtereket aszerint is feloszthatjuk, hogy milyen neveket engedünk meg felvenni bennük. E szempont alapján két tiszta és egy kevert típus létezhet:

- tulajdonnévtér,
- köznévtér,
- kevert névtér.

Korábban már elkülönítettük a névterek két fő típusát, a köznévtereket és a tulajdonnévtereket egymástól. Ebben a fejezetben a tulajdonnevek jellegzetességei közül egyet kiemelve mutatunk rá arra, hogy tulajdonnevek esetében nem a nevet, tehát valamilyen nyelvi szimbólum által közvetített információt kell a névtér központi kategóriájának tekinteni, hanem a név valakire vagy valamire való vonatkoztatását, mint eseményt. A tulajdonnevek esetében a névtér nem nevek, mint megnevezések tereként értelmezhető. Ezt a fontos tézist *Saul Kripke* által bevezetett merev jelölő fogalma köré épített elméletre támaszkodva mutatjuk be (Kripke 2010). Ennek során tisztázni fogjuk, hogy a névterek tekintetében miért fontos – elméleti és gyakorlati szempontból egyaránt – a megnevezői közösség kontextust biztosító szerepe, és kibontjuk azt is, hogy ennek az eseményszemantikai megközelítésnek az alkalmazásából milyen következmények fakadnak.

A névtér összetevői

A következő fontos kérdés az, hogy miket tartunk a névterek elemeinek. Az nyilvánvaló, hogy akárho-

gyan is értelmezzük a névttereket, a neveknek mindig a névtér elemei közt van a helyük. A névttereknek a lehető legszűkebben vett értelmezése az lehet, amikor a névttereket nevek egyszerű gyűjteményeként, felsorolásaként definiáljuk, megadva azt, hogy milyen típusba sorolható dolgokat írhatunk le velük. Ezen értelmezés szerint a névtér a – valamilyen célra – kiosztható, használható nevek egyedi listája. Ebben az esetben egy földrajzi névtérben az 'Öreghegy' név csak egyszer szerepelhetne, és csak annyit állíthatnánk vele kapcsolatban, hogy ez a név rámutathat egy vagy több földrajzi helyre. A legszűkebben értelmezett családnévtértől is csak annyit várhatnánk el, hogy tartalmazza az összes lehetséges családnévet úgy, hogy minden név csak egyszer forduljon elő. Egy ilyen névtérnek egyszerre kell diszjunktnak és lefedőnek lennie. Diszjunktnak azért, hogy biztosítsa a névtér a nevek egyértelműségét, lefedőnek pedig azért, hogy a névtér garantálhassa, hogy minden lehetséges, kiosztható névalak szerepel benne. A névtteret – ilyen leszűkítő értelmezés mentén – arra lehetne használni, hogy valamilyen adatrendszerben kontrolláljuk a névelemek választásának folyamatát azzal, hogy bizonyos adatbeviteli pontokon (például családnévek megadásakor) csak adott névtérből (családnévtérből) lehessen választani. Túl sok gyakorlati haszna azonban nem lenne az ilyen névtérnek, legalábbis abban az értelemben nem, hogy a névtér segítségével elérjük azt a célt, hogy a névtér elemeivel minden esetben egyértelműen azonosítani lehessen a névtérrel leírni kívánt dolgok halmazát. Erre a célra az ilyen névtér csak akkor lenne alkalmas, ha a nevek nagyobb számban állnának rendelkezésre, mint a hivatkozni kívánt dolgok, vagy ha a nevek valamilyen hierarchikus rend szerint újra lehetne hasznosítani. Személyek, testületek, földrajzi helyek és még sok minden más dolog esetében ezt nem tudnánk biztosítani, ezért a nevekkel ilyen kontextusokban nem garantálható a homonimitásmentesség.

Visszatérve arra a kérdésre, hogy mik lehetnek a névtér – további – elemei, a válaszadásnál figyelembe kell vennünk azt, hogy milyen célra tartjuk fent a névttereket. Ha a névtér elemeit valamilyen dolgok beazonosítására akarjuk használni (márpedig arra akarjuk), akkor a névtér elemei közé kell sorolnunk azokat a dolgokat is, amelyekre a nevekkel hivatkozunk. Ezeket nevezzük **névfordozóknak**. A fájlrendszerben az állományok azok a névfordozók, amelyeket a fájlnevekkel azonosítani lehet, a doménnév-rendszerben pedig az IP-címek (illetve a hozzájuk rendelt dokumentumok) azok a névfordozók, amelyeket a doménnevekkel azono-

síthatunk. Névfördozó lehet egy személy, akire utalhatunk egy vagy több névvel (de mindegyiknek őt kell azonosítania), de lehetnek a testületek vagy a földrajzi helyek is.

Ha a névtterek nemcsak nevek, de névfördozókat is tartalmaznak, akkor tartalmazniuk kell még valami mást is, mégpedig a **nevek és névfördozók közt levő kapcsolatokat**. Voltaképpen e kapcsolat kezelése a névtterek alkalmazásának igazi értelme.

A tulajdonnévtér meghatározása

A névttereket a nevek és névfördozók közti – térben és időben dinamikusan változó – kapcsolatrendszer minősége alapján definiálhatjuk: **a névtér egy függvény, amely minden lehetséges megnevezésre egy és csak egy névfördozót ad vissza**. Ez a meghatározás egyszerűnek látszik, a kérdés inkább az, hogy miként lehet működtetni a gyakorlatban az így definiált névtteret.

A személynevek példája kapcsán már kiderült, hogy a nevek önmagukban nem képesek a személyek (névfördozók) egyértelmű azonosítására: több személynek is lehet 'Kovács János' a neve. A kérdés az, hogy ilyen feltételek mentén, hogyan képes a névtér függvényként működni. A továbblépés érdekében pontosítani kell az eddig használt fogalmainkon. Az első pontosítás már ott van a névtér fenti meghatározásában, amelyben nem „lehetséges nevek”, hanem „lehetséges megnevezések” szerepelnek. Mi a különbség a két kifejezés közt, és miért van szükség az új kategória bevezetésére?

Az eddig hivatkozott névtterek mindegyikére igaz (még ha egy-két esetben talán meglepő is), hogy azok a nevek, amelyeket névtterelemként használunk, mind **tulajdonnévként** értelmezhetők. A személynevek, a földrajzi nevek, a testületi nevek esetében ez magától értetődő, a doménnevek esetében is könnyen belátható állítás, a fájlrendszer esetében viszont első hallásra meghökkentő lehet ez a minősítés. Pedig a fájlnevek ugyanazt a szerepet töltik be az állományok esetében, mint a személynevek a személyek, a földrajzi nevek a földrajzi helyek esetében. Egy konkrét létező dologra (fájlra, személyre, földrajzi helyre) mutatnak rá azért, hogy e megjelölés révén azt az egy konkrét dolgot meg lehessen különböztetni a többi hasonló, konkrét dologtól (az adott fájl a többi fájl, az adott személyt a többi személytől stb.). Amikor

neveket ilyen célra használunk, akkor speciális neveket, tulajdonneveket alkalmazunk.

A tulajdonneveknek az a lényegi, a köznevekhez képest megkülönböztető tulajdonsága, hogy a tulajdonnevek merev jelölők (Kripke 2010). A filozófusok azt ugyan vitatják, hogy a tulajdonneveknek van-e jelentésük, de abban egyetértés van köztük, hogy a tulajdonnevekkel egyetlen individuumra referálunk, és ez a hivatkozás merev abban az értelemben, hogy minden elképzelhető feltételek között (minden lehetséges világban) megmarad ez a jelölő, referáló kapcsolat a tulajdonnév és a hivatkozott individuum között. Ez nem így van a köznevek esetében, amikor is eltérő feltételek közepette (más és más lehetséges világokban) változhat a nevek terjedelme, extenziója. Felmerül azonban a kérdés, hogy a nevek, tulajdonnevek hogyan tölthetik be ezt a funkciójukat, ha egy fontos filozófiai minőségükben nagyon különböznek a jelölt entitásoktól. Miről van szó?

Amikor – az azonosításra szolgáló – névterek kapcsán névhordozókról beszélünk, akkor mindig – valamilyen típusba sorolható – konkrét individuumról van szó (emberekről, emberek egyedi csoportjáról, földrajzi helyekről, könyvekről, IP-címekről stb.). Ezek létezését, konkrétságát és egyediségét nem nagyon lehet vitatni: ezek mind egyediek abban az értelemben, hogy lokalizálhatók a térben és időben.¹ Amikor azonban ezekre a névhordozónak minősített konkrét létezőkre, példányokra utalunk a névtér névelemeivel, akkor a nevek térhez, időhöz nem köthető minősége miatt komoly problémával kerülünk szembe. A nevek ugyanis egy időben több helyen is létezhetnek. Egy személyre tudjuk azt mondani, hogy éppen most hol tartózkodik, de a személy nevére nem mondhatjuk azt, hogy „most itt vagy ott van”. Pont ebből fakad a homonimitás problémája is. Amikor egy névvel azonosítani akarunk egy embert, azzal szembesülhetünk, hogy ugyanazt a nevet kiadhatjuk több személy számára is. Akkor viszont adott a kérdés: hogyan lehet a névtereket azonosításra használni, ha a tulajdonnevek – önmagukban – nem alkalmasak erre.

A nevek egyértelműsítése

A kérdést feltehetjük kicsit másként is: hogyan lehet a (tulajdon)neveket úgy egyedivé tenni, hogy alkalmassá váljanak az individuális névhordozók azonosítására. Nos, a megoldás az lehet, hogy az azonosításra nem a (tulajdon)neveket, hanem **megnevezéseket** (megnevezési eseményeket vagy megnevezési állapotokat) használunk. Ez a

megoldás Kripke tulajdonnév-értelmezésére vezethető vissza (Kripke 2010). Kripke szerint egy tulajdonnév referenciáját nem valamilyen hozzá társított leírás alapján határozhatjuk meg, hanem a névhez kapcsolódó, történeti láncba szerveződött megnevezések révén:

„... mikor kimondom a „Rubik Ernő” nevet, annak referenciája az a személy, akit a megnyilatkozásomhoz kapcsolódó névhasználatok történeti lánc (vagy inkább hálója) meghatároz. A lánc kezdeténél a név bevezető használata áll, és ezt követik a név továbbadó használatai, amelyek révén a név végül eljutott hozzám. Nagyjából így foglalhatjuk össze a tulajdonnevek történetilánc-referenciaelméletét.”

(Zvolenszky 2015)

A (tulajdon)névadás és -használat tehát valamely megnevezői közösség praxisában kialakuló merev jelölő kialakítását, és tartós fennmaradását jelenti. Az új elem itt a megnevezői és névhasználati gyakorlat mozzanata. „Rámutatások”, névadási gesztusok révén egy közösség gyakorlatában egy névhordozóhoz tapad egy (tulajdon)név, és ez a megnevezési aktusok összefüggő hálózatán keresztül fenntartja a név és a referált dolog közti állandó kapcsolatot. Nem a (tulajdon)név azonosít tehát, hanem a névhasználó közösség megnevezési gyakorlata, a megnevezés(lánc), ami viszont mindig egyedi események láncolatát jelenti. Ez azért

¹ Az individuumok definitív minősége, hogy azok mindig a térhez és időhöz kötöttek. Egy individuum esetében – elvileg – mindig meg kell tudnunk adni, hogy hol „helyezkednek el” a térben és az időben. Egy épületről, egy hegyről, egy személyről, egy könyvről, egy videokazettáról, egy CD-lemezről mindig állítható, hogy egyértelműen lokalizálhatók a tér és az idő dimenzióiban. A földrajzi entitásokat eleve azzal tudjuk meghatározni, hogy megadjuk, az összetevői hol helyezkednek el a földrajzi térben egy adott időpontban. Elvileg bármely személyt azonosíthatnánk azon a módon, hogy megadjuk, a tér melyik szegmensét foglalta el egy konkrét időpontban, de ez a megoldás információs szükségletét tekintve nem lenne gazdaságos, hiszen minden személyről tudnunk kéne a mindenkori tér- és időlokalisasiójukat. Praktikusabb ehelyett nevezetes eseményeket kiragadni az emberek életéből és azokat kötni a tér- és idő koordinátaíhoz. Ilyen nevezetes esemény az ember születése és halála, amit „megragadhatunk” a két esemény tér- és időkoordinátaival.

fontos, mert az egyedi névhordozókat az individuális megnevezéseken keresztül azonosíthatjuk (ezzel eltűnik a nevek és névhordozók közti filozófiai különbség, hiszen a megnevezések mint események és a névhordozók egyaránt individuális entitások). Természetesen ugyanazt a (tulajdon)nevet más és más megnevezéseken keresztül különböző névhordozókra lehet alkalmazni – akár egy, akár több időben. Ez az értelmezés így kezelni képes azt a homonimitási jelenséget, amiről korábban említést tettünk. A megnevezést nem egyszeri aktusként, hanem egy folyamatos megnevezési eseménysorozatként (vagy épp egy megnevezési állapotként) érdemes felfogni. Ez a megoldás azért képes megoldani a konkrét névhordozók azonosítását, mert a megnevezést (mint eseményt vagy állapotot) már hozzáköthetjük valahogyan a tér és idő koordinátáihoz. A megnevezésnek ez a térben és időben történő lokalizálása úgy is értelmezhető, hogy ez teremti meg azt a kontextust az adott (tulajdon)név számára, amely révén utóbbi alkalmasá válhat az egyedi azonosításra.

Eddig még nem volt arról szó, de most már szükséges utalni rá, hogy nevekből és megnevezésekből többféle is lehetséges, vagyis mind a neveket, mind a megnevezéseket tipizálhatjuk. A személynevek esetében beszélhetünk becenevekről vagy álnevekről, hivatalos, születési, felvett, írói stb. nevekről. Ezek mind eltérő megnevezési gyakorlatokhoz és közösségekhez kapcsolódhatnak, és persze az is előfordulhat, hogy többféle névhasználói közösség ugyanazt a nevet tartja fent valakivel kapcsolatban. A 'megnevezési gyakorlat mint kontextus' felfogás tudja azt a jelenséget is kezelni, amikor két megnevezés esetében a névalak ugyan teljesen megegyezik, de a névhasználói kontextuson belül más típusú nevekről van szó.²

A hosszabb elméleti felvezetés után térjünk rá arra a kérdésre, hogy mi következik mindebből a névterek építésének konkrét gyakorlatára vonatkozóan. Az eddig bemutatott elméleti megfontolásoknak több fontos következménye van.

Abból a tényből, hogy a névtérnek két, egyenrangú komponense a név és a névhordozó (a jelölő és a jelölt), az következik, hogy a névtérben mindkét komponenst kezelni kell. Praktikusan ez annyit jelent, hogy mind a névhordozókat, mind a neveket azonosítani kell valamilyen módon, és – talán ez a legfontosabb – harmadik komponensként fel kell venni a névtérbe a köztük levő kapcsolatot is. Annál is inkább szükség van erre, mert szinte mindegyik névhordozótípus (a személyek, a testületek,

a földrajzi helyek stb.) névhasználati gyakorlatában nagyon gyakori a szinonimitás jelensége, vagyis az, hogy egy névhordozóhoz több név is tartozik. Ezt úgy kell kezelni, hogy mind a névhordozót, mind a hozzá kapcsolható összes nevet önmagában azonosítjuk,³ és a megnevezési esemény (gyakorlat) leképezéseként ezek összekapcsolását is annyiszor elvégezzük, ahány névadási esemény (praxis) előfordul az adott névhordozó esetében (hogy erre miért van szükség, rövidesen bemutatjuk „Biatorbágy” példáján keresztül).

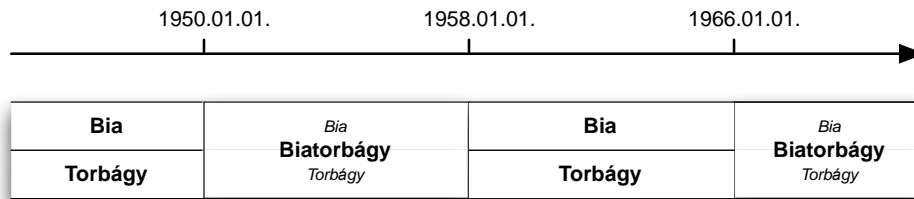
A megnevezést mint kontextust elég csak egyértelműen azonosítani, nem kell alaposabban feltárni (bár szükség esetén lehetséges). Azzal, hogy úgy kapcsoljuk össze a névhordozó (mondjuk a személy) egyedi azonosítóját (personid), és a hozzárendelt névelem egyedi azonosítóját (nameid), hogy ezt az összerendelést is azonosítjuk, magát a megnevezési kontextust ragadhatjuk meg. Nézzük meg Biatorbágy példáját! Bia és Torbágy községeket 1950-ben egyesítették, az új településnek 1950 és 1958 között Biatorbágy volt a neve. 1958-ban újra szétvált a két település, és hivatalosan is visszakapták a Bia és Torbágy neveket. Végül 1966-ban újra egyesítették őket, és innentől kezdve megint a Biatorbágy nevet viseli a település. A két korábban önálló település, Bia és Torbágy az idők során kétszer is hivatalosan viselte a saját nevét, kétszer pedig a Biatorbágy hivatalos névvel jelölték az összevont települést. Ez három nevet, de hat megnevezést (névhasználati gyakorlatot) jelent. A nevek szintjén a Bia, Torbágy és Biatorbágy nevek keletkezésük óta léteztek, de a megnevezések/névhasználatok szintjén nem mindig volt így. Ez az eset arra is példát mutat, hogy amikor a megnevezésekkel hozzákapcsolunk egy névhordozóhoz egy adott nevet, akkor megtehetjük, hogy – több megnevezés felvételével – ugyanazt a nevet többször is odakötjük ugyanahhoz névhordozóhoz (3. táblázat).

² Egy település hivatalos nevének megváltoztatása után a régi névhez két – olykor radikálisan eltérő, egymással versengő – névhasználói gyakorlat tartozhat: a hivatalos gyakorlat akadályozhatja, tilthatja a régi névhasználatát, míg a „laikus” hétköznapi praxis támogatja azt.

³ Az azonosítás itt mesterséges azonosító hozzárendelését jelenti.

3. táblázat

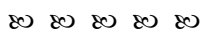
Egy név, több megnevezés(i esemény)

Természetesen az emberek számára a nevek az elsődlegesek, és számukra a fenti nevek (Bia, Torbágy, Biatorbágy) többszörös használata nem kell, hogy elkülönüljön egymástól, de precíz, gépi és szaktudományi feldolgozás számára ezeket a különbségeket kezelni kell.

A névterekben tulajdonneveket kapcsolunk névhordozókhöz megnevezéseken keresztül. Eddig a névterekről úgy beszéltünk, mint amelyekben csak tulajdonneveket kell nyilvántartanunk. A tulajdonnevek kezelésével kapcsolatos problémák elemzése után érdemes kitekinteni a köznevek kérdéskörére is. Vannak ugyanis olyan nyelvi rendszerek, amelyek közneveket tartalmaznak, és hasznos lehet tisztázni ezek névterekhez való viszonyát.

Korábban elkülönítettük a névterek szűkebb és tágabb értelmezését egymástól, és a szűkebb értelmezés szerinti névtéren a tág értelmezésű névterekben használható tulajdonnevek egyedi felsorolását értettük. Ilyen gyűjteményt összeállíthatunk köznevekből is azért, hogy valamely ismeretterületet azzal jellemezzünk, hogy megadjuk a vele kapcsolatos közneveket (fogalmakat) és a nevek (fogalmak) közt levő kapcsolatokat. Ha így teszünk, akkor egyrészt más jellegű feladatot kell elvégeznünk, másrészt eltérő eredményekhez juthatunk. Amíg ugyanis a tulajdonnevek szemantikailag lapos struktúrába szervezhetők, addig a köznevekből több relációval összefogott, olykor gazdag, összetett struktúrát lehet képezni. Olyan fogalmi struktúrát, amely alkalmas lehet a világról való tudásunk (egy részének) reprezentálására.

A tulajdonnévterek fogalmának meghatározása után érdemes egy további pontosítással élni, és egy újabb megkülönböztetést tenni a névterek kategóriája kapcsán. Lehetséges ugyanis egy szűkebb értelmezést is adni a tulajdonnévterek fogalmára, aminek használhatósága kisebb hatókörű, mint amire nekünk szükségünk lehet, de bizonyos

célok megvalósításához nagyon hasznos eszköz biztosíthatna az újonnan konstruált fogalom.

A fent megadott tulajdonnévtér-értelmezésre azt mondhatjuk, hogy az – nyelvészeti szempontok szerint – tágabb értelemben vett definíció volt. A **tágabb értelemben vett névtér** a tényleges egyedi megnevezések mint események listáját tartalmazza (a kiegészítő adatokkal együtt). Igazán pontosan nem névtérnek, hanem **megnevezéstérnek** kellene neveznünk az ilyen névtereket, de – a ritka és kivételes esetektől eltekintve – e terminus használatától tartózkodni fogunk.

Lehetőség van arra, hogy a fentihez képest szűkebb értelemben vett névtér fogalmat alkossunk. A **szűkebb értelemben vett névtér** a – megnevezési események során kiosztott vagy kiosztható – lehetséges nevek egyedi listáját tartalmazza. A számosságát tekintve az utóbbi – bizonyos pontokon – lehet bővebb vagy szűkebb terjedelmű. A szűkebb értelmezés szerinti névtér a megnevezések során kiosztott neveket csak egyszer tartalmazza, ebből a szempontból kevesebb elemből áll a megnevezéstérhez képest, viszont tartalmazhat olyan egységeket is, amelyeket az adott névhasználati gyakorlat a megnevezési események során még nem vett igénybe, így azok nem szerepelnek a megnevezéstérben.

Érdeemes konkrét példával szemléltetni a fenti különbségtételt. Vegyük a személynevek példáját! A dolgokat kissé leegyszerűsítve tételezzük azt, hogy a személynevek két komponensből állnak, egy családnévből és egy keresztnévből. Vegyünk pár konkrét névelemet: 'Kovács', 'Molnár', 'Tóth' mint családnév, illetve 'István', 'Pál', 'József' mint keresztnév. Ezek a nevek egyszer-egyszer szerepelhetnek a szűkebb értelemben vett családnévtérben, illetve keresztnévtérben akkor, ha külön névtérrel hozunk létre a család- és keresztneveknek. Ha egyetlen – család- és keresztnevéből álló – személynévtérrel definiálunk, akkor ahány változatban előfordul vagy előfordulhatnak a pél-

dának vett család- és keresztnévek egy néven belül ('Kovács István', 'Tóth Pál', 'Tóth József' stb.), annyiféle személynevet kell rögzítenünk a szűk névtérben (persze, csak egyszer). A tágabb – és praktikus szempontból számunkra hasznosabb – értelmezés szerint viszont ahányszor a 'Kovács István' nevet használták megnevezésre, annyiszor fel kell vennünk ezt a személynevet a tágabb értelmű névtérbe. Ezzel szemben ha a névtér által lefedett megnevezési kontextuson belül még egyszer sem használták a 'Tóth Pál' személynevet, akkor az nem lesz benne a megnevezéstérben, míg a szűk névtérben szerepelni fog.

Névtértipizálás a gyűjtőkör alapján

Ha a névtereket egyértelműsített nevek gyűjteményeként értelmezzük, akkor figyelembe kell még vennünk egy nagyon fontos szempontot, amiről eddig még nem esett szó. Minden nyelvi aktus, minden névhasználat csak adott kontextuson belül érvényes, hiszen ugyanazt a nevet más kontextusban más értelemben lehet használni. Ezért minden névteret a hozzárendelt értelmezési/érvényességi kerettel együtt kell értelmeznünk. Egy családon belül a gyermekek keresztnéveit felfoghatjuk egy családi névtér elemeiként, hiszen ebben a kontextusban is az az alapvető elvárás, hogy a neveket azonosításra lehessen használni, de amint kilépünk ebből a kontextusból, gyorsan megszűnik ez az egyértelműség. Egy darabig lehet ezen segíteni azzal, hogy a családnevekkel együtt referálunk a közösség tagjaira, de a közösség méretének növekedésével ez a megoldás egyre kevésbé tudja biztosítani a névhasználat egyértelműségét. A közgyűjteményi szinten is ugyanezek a problémák jelentkeznek, hiszen egy adott intézmény által kialakított névtér azonosítói bármikor azonosíthatnak valami mást egy másik névtérben.

Ebből a szempontból tekintve a névterekre adja magát az a tipizálási lehetőség, amely a névtereket a gyűjteményi kör típusa és kiterjedtsége alapján rendezi típusokba. Három típust érdemes elkülöníteni egymástól:

- lokális, intézményi névtér,
- nemzeti névtér,
- nemzetközi névtér.

A **lokális vagy intézményi névterek** határait az adott intézmény gyűjtőköre jelöli ki. Ha egy intézménynek szüksége van egyértelmű azonosításra, akkor abban a lokális/intézményi névtér megoldást jelenthet. A **nemzeti névterek** terjedelmét a nem-

zeti kultúra egésze jelöli ki, hiszen a nemzeti névterekben minden – a nemzeti emlékezet szempontjából – fontos nevet, névhordozót tudni kell kezelni. Ezen a ponton már felmerül az a kérdés, hogy a nemzeti névterek állományát vajon a lokális, intézményi névterek egyesítésekként kell-e elképzelnünk, vagy megengedhetőnek, szükségesnek tartunk-e valamilyen szűrést a két szint között. Azt még kijelenthetjük, hogy egy lokális névtérben minden gyűjteményi körbe tartozó dolgot, nevet azonosítani kell, de az már kérdés, hogy ezekből minden elemet továbbítani kell-e a nemzeti szint felé. A kérdésre nyilván nincs értéksemleges válasz. Az még talán mindenki számára elfogadható, hogy vannak dokumentumtípusok, gyűjtemények, amelyek esetében el lehet fogadni, hogy minden lokális adat kerüljön be a nemzeti szintre. A könyvek adatait hozhatjuk fel példaként erre. Az viszont már vitatható, hogy a levéltárakban épített névtérekből minden személy, vagy a filmtárakban épített filmnévtérből a filmek stáblistájának minden tagja is átkerüljön-e a nemzeti névtérbe. Nem igazán elvi okokból, mint inkább praktikus megfontolásokból tűnik úgy, hogy érdemes szűrést alkalmazni ilyen esetekben. A **nemzetközi névterek** építésének értelme és célja hasonló ahhoz, amit a nemzeti névterek kapcsán el lehet mondani, csak épp itt a nemzeti kultúrák névállományainak egységesítése, egyértelműsítése lehet az a cél, ami miatt szükségünk lehet ezekre. A feladat itt is ugyanaz, és a kanonizálási, szűrési kérdést is ugyanúgy fel kell tennünk a két szint (a nemzeti és a nemzetközi névterek) közti kapcsolatban, mint ahogy tettük ezt a lokális és a nemzeti névterek terjedelmi viszonyára vonatkozóan.

Néhány példával szemlélítve az eddigi felosztást: a Petőfi Irodalmi Múzeum (PIM névtér) vagy a Magyar Életrajzi Kalauz (MÉK) lokális személynévtérként, a VIAF vagy az ISNI nemzetközi személynévtérként értelmezhetjük.

Névtértipizálás a tematika (névhordozók) alapján

Az eddigi példákból kiderülhetett, hogy a névtereket különböző dolgokra, entitásokra lehet felépíteni. A korábban bevezetett fogalmaink közül a névhordozó terminusát kell elővonnunk.

Név és névhordozó

A tulajdonnevek használata során mindig valamilyen individuumra hivatkozunk. Mivel a természete-

tes nyelvű nevek nem alkalmasak arra, hogy ezt egyértelműen tehesük meg (a szinonimitás és homonimitás jelensége miatt), valamilyen technikát kell keresnünk arra, hogy egyedivé tegyük a nevek használatát. A névterek segítségével elvégezhetjük ezt az egyértelműsítést, de ezt kétféleképpen tehetjük meg. Dönthetünk úgy, hogy azonosításra a neveket használjuk, de az is lehetséges, hogy nem a neveket (vagy nem csak a neveket) azonosítjuk, de azokat az individuumokat is, amelyekre hivatkozunk a nevekkel.

Vannak névterek, amelyekben neveket, és vannak, amelyekben névhordozókat azonosítanak. Egy könyvtári besorolási állományban a névhordozók (személyek) azonosítása a cél, így az utóbbiakat látják el egyedi azonosítókkal. Ez a szándék mondható tipikusnak, de találhatunk olyan névtereket, amelyekben a neveket azonosítják egyedileg: a Statisztikai Hivatal Helységnévtárában például a települések időbeli névváltozatait külön azonosítják (KSH Helységnévtár), így egy településnek több rekordja is előfordulhat.⁴ Ezzel szemben a Petőfi Irodalmi Múzeum személynévtére a személyeket, nem pedig azok neveit azonosítja egyedileg (PIM Névtér).

A névtereket tipizálhatjuk az általuk gyűjtött nevek (névhordozók) típusai alapján. Névtérbe szervezhetünk bármit, amire vonatkozóan egyértelmű azonosítási igény merül fel. Figyelmünket a közgyűjteményi gyakorlatra fókuszálva a névterek gyűjtőkörébe tarthatnak a kulturális dokumentumok címei, a kulturális termelés ágensei (személyek, szervezetek, testületek) nevei, illetve a kulturális jelenségekkel kapcsolatos események és helyszínek nevei, de névtérként értelmezhetjük azokat a tartalmi leírást támogató tudásszervezési rendszereket, klasszifikációs rendszereket, teauruszokat, amelyeket a közgyűjteményi gyakorlatban régóta használnak:

- személynévtér (PIM Névtér),
- testületi névtér (Civil szervezetek névjegyzéke),
- földrajzi névtér (Geonames, KSH Helységnévtár),
- eseménynévtér (Time Machine),
- műcímter
  - könyvcímter (OSZK Nektár, MOKKA),
  - periodikacímter (Matarka),
  - cikkcímter (MTMT, DOI),
  - filmcímter (IMDB, MozgóKépTár),
  - zeneműcímter (ISMN, ISWC, ISRC),
- teaurusz (Köztaurusz, Getty Thesaurus of Geographic Names),
- osztályozási rendszer (ETO).

A közgyűjteményi világon belül természetesen értelme, helye lehet további névtereknek is, hiszen ahányféle dokumentumtípust, dolgot (térképeket, fotókat, kéziratokat, múzeumi tárgyakat stb.) őriznek a kulturális intézményekben, annyiféle névtérre lehet szükség. Figyelembe kell azonban vennünk azt a szempontot, hogy mennyire lehet/érdemes nevet adni az azonosítani kívánt dokumentumoknak, dolgoknak, illetve milyen arányban van/lehet átfedés különböző névterek állományai között. A levéltárakban őrzött írásos dokumentumok egyediek, amikor arra ugyan szükség van, hogy minden dokumentumot egyértelműen azonosítsanak, hogy megtalálhatók és hivatkozhatók legyenek, de ezt az igényt ki lehet elégíteni egy olyan technikai megoldással, amelyet nevezhetnénk raktári azonosító rendszernek, de nem neveznénk névtérnek. Persze, még ebben a kontextusban is elképzelhetők olyan dokumentumok, amelyek nevesíthetők (például egy levéltárban tárolt neves dokumentumok, levelek, feljegyzések), amelyekre lehet akár egy részleges névteret is építeni, de ezek létezése miatt még nem lesz értelmes cél – természetes nyelvű – nevet adni ezeknek a dolgoknak. Figyelembe kell vennünk azt a különbséget is az egyes gyűjteménytípusok között, miszerint vannak gyűjtemények, amelyek lényegük szerint egyedi, vagyis más gyűjteményekkel semmilyen módon nem átfedő állományal rendelkeznek, és vannak olyanok, amelyek állományai között jelentős átfedések vannak. Előbbire szolgálnak példát a múzeumok vagy levéltárak, utóbbira a könyvtárak, amelyek esetében sokkal inkább érthető igény egy közös névtér, egy könyvcímter felállítása. Az állományi szemponthoz képest más dimenzióban kell értékelnünk azoknak a névtereknek a létét és funkcióját, amelyekre minden intézménytípusnak szüksége lehet. A kultúrát létrehozó, fenntartó, archiváló személyek, szervezetek, általában a kulturális tevékenység hely- és időköttősége nem igazodik ahhoz az évszázadok során kialakult munkamegosztási sémához, amely mentén elkülönültek a nemzeti emlékezet megőrzésére létrehozott intézmények, ennek következményeként a kultúrához köthető személyek, szervezetek, helyszínek és események egységes kezelése közös – nemzeti – névterek kialakítását, fenntartását igényli.

⁴ A KSH Helységnévtárában például Tiszaújváros, Tiszaszederkény és Leninváros ugyanannak a településnek három névváltozataként van felvéve három rekordként, három azonosítóval.

Záró megjegyzés

A tanulmányban a névterekről, illetve azok típusairól általában, elméleti szempontokból írtunk, és nem foglalkoztunk azzal, hogy milyen feladatok, milyen gyakorlati problémák adódnak a nemzeti névterek tervezése, fejlesztése és működtetése során. Fontos kérdés az is, hogy milyen szempontokat érdemes figyelembe venni a névterek modellezésekor, hogyan kell kezelni a névterekbe felvett entitások idő- és térbeli függéseit, egymás közötti kapcsolatait, milyen adatrétegeket érdemes elkülöníteni a névtér egészén belül, hogyan kell megtervezni a nemzeti névterek építéséhez szükséges szerkesztőségi rendszert, amely biztosítani képes a névterek építésére társuló intézmények kooperációját. Az ilyen kérdéseket már egy másik cikkben kell megválaszolni.

Hivatkozások

Szövegek

- Bánki Zsolt, Mészáros Tibor, Németh Márton, Simon András (2016). Azonos személyekre vonatkozó név besorolási rekordok automatikus felderítése a PIM adatbázisában, *TMT*, 63/12. 471-477.o.
- Kripke, S. (2010). *Megnevezés és szükségszerűség*. Budapest: Akadémiai Kiadó
- Syi (2011). Navigáció. In: Kangyal András, Laufer László (szerk.). *Gépéret: Interfész, interakció, navigáció*. Budapest: L'Harmattan Kiadó, 196-294.o.
- Ungváry Rudolf (2012a). A névterek és az adatok tulajdonságai, *TMT*, 59/3. 91-105.o.
- Ungváry Rudolf (2012b). A névtér mint kulturális szükséglet, *TMT*, 59/8. 320-326.o.
- Ungváry Rudolf (2016). Névterek és földrajzinévtárak, *TMT*, 63/4. 135-157.o.
- Ungváry Rudolf (2018a). A névterek értelme. Filozófiai-szerkezeti jellemzők, *TMT*, 65/1. 1-14.o.
- Ungváry Rudolf (2018b). Névtérkezelő készítésének nehézségei, *TMT*, 65/10. 502-517.o.
- Zvolenszky Zsófia (2015). Pofonegszerű, kedves Kripkém? *Műút*, <http://www.muut.hu/?p=15361>

Linkek

- Civil szervezetek névjegyzéke, at: <https://birosag.hu/civil-szervezetek-nevjegyzeke>
- Getty Thesaurus of Geographic Names, at: <http://www.getty.edu/research/tools/vocabularies/tgn/about.html>
- ISAN, at: <http://www.isan.org/>
- ISBN, at: http://www.oszk.hu/isbn_isbn
- ISMN, at: http://www.oszk.hu/isbn_ismn
- ISNI, at: <http://www.isni.org/>
- ISO 25964 – the international standard for thesauri and interoperability with other vocabularies, at: <http://www.niso.org/schemas/iso25964>
- ISRC, at: <http://isrc.ifpi.org/en/>
- ISSN, at: <http://www.oszk.hu/issn>
- ISWC, at: <http://www.iswc.org/>
- KSH Helységnévtár, at: <https://www.ksh.hu/apps/hntr.main>
- Magyar Életrajzi Kalauz, at: <http://www.mabi.hu>
- MATARKA, at: <https://matarka.hu>
- MOKKA, at: <http://mokka.hu>
- Nemzeti Névtér, at: <http://abcd.hu>
- ORCID, at: <https://orcid.org/>
- OSZK Nektár, at: http://nektar2.oszk.hu/librivision_hun.html
- PIM Névtér, at: <https://opac-nevter.pim.hu/en/>
- Time Machine, at: <https://www.timemachine.eu/>
- VIAF, at: <https://viaf.org/>

Beérkezett: 2019. XII. 4-én.

Szakadát István

tanszékvezető
habil. egyetemi docens
BME Szociológia és
Kommunikáció Tanszék
web: syi.hu
E-mail: i@syi.hu